

29

II/2020

МУЗИКОЛОГИЈА
USICOLOGY

Етномузиколог
Владимир Р. Ђорђевић

Ethnomusicologist
Vladimir R. Đorđević

Часопис МУЗИКОЛОШКОГ ИНСТИТУТА САНУ
Journal of THE INSTITUTE OF MUSICOLOGY SASA

Музикологија

Часопис Музиколошког института САНУ

Musicology

Journal of the Institute of Musicology SASA

~

29 (II/2020)

~

ГЛАВНИ И ОДГОВОРНИ УРЕДНИК / EDITOR-IN-CHIEF

Александар Васић / Aleksandar Vasić

РЕДАКЦИЈА / EDITORIAL BOARD

Ивана Васић, Јелена Јовановић, Данка Лајић Михајловић, Ивана Медић, Биљана Милановић,
Весна Пено, Катарина Томашевић /

Ivana Vesić, Jelena Jovanović, Danka Lajić Mihajlović, Ivana Medić, Biljana Milanović, Vesna Peno,
Katarina Tomašević

СЕКРЕТАР РЕДАКЦИЈЕ / EDITORIAL ASSISTANT

Милош Браловић / Miloš Bralović

МЕЂУНАРОДНИ УРЕЂИВАЧКИ САВЕТ / INTERNATIONAL EDITORIAL COUNCIL

Светислав Божић (САНУ), Џим Семсон (Лондон), Алберт ван дер Схоут (Амстердам), Јармила
Габријелова (Праг), Разија Султанова (Лондон), Денис Колинс (Квинсленд), Сванибор Петан
(Љубљана), Здравко Блажековић (Њујорк), Дејв Вилсон (Велингтон), Данијела Ш. Берд
(Кардиф) / Svetislav Božić (SASA), Jim Samson (London), Albert van der Schoot (Amsterdam),
Jarmila Gabrijelova (Prague), Razia Sultanova (Cambridge), Denis Collins (Queensland), Svanibor
Pettan (Ljubljana), Zdravko Blažeković (New York), Dave Wilson (Wellington), Danijela S. Beard
(Cardiff)

Музикологија је рецензирани научни часопис у издању Музиколошког института САНУ. Посвећен је проучавању музике као естетског, културног, историјског и друштвеног феномена и примарно усмерен на музиколошка и етномузиколошка истраживања. Редакција такође прихвата интердисциплинарне радове у чијем је фокусу музика. Часопис излази два пута годишње. Упутства за ауторе се могу преузети овде: <http://www.doiserbia.nb.rs/journal.aspx?issn=1450-9814&pg=instructionsforauthors>

Musicology is a peer-reviewed journal published by the Institute of Musicology SASA (Belgrade). It is dedicated to the research of music as an aesthetical, cultural, historical and social phenomenon and primarily focused on musicological and ethnomusicological research. Editorial board also welcomes music-centred interdisciplinary research. The journal is published semiannually. Instructions for authors can be found on the following address: <http://www.doiserbia.nb.rs/journal.aspx?issn=1450-9814&pg=instructionsforauthors>

ISSN 1450-9814

eISSN 2406-0976

UDK 78(05)

БЕОГРАД 2020.

BELGRADE 2020

Одрицање од одговорности / Disclaimer

Садржај објављених текстова одражава искључиво ставове њихових аутора. Уредник и редакција не сnose одговорност за тачност изнетих података. Електронске адресе и линкови су тачни у тренутку објављивања ове свеске. Уредник и редакција не одговарају за трајност, тачност и прикладност линкованог садржаја. /

The content of published articles reflects only the individual authors' opinions, and not those of the editor and the editorial board. Responsibility for the information and views expressed in the articles therein lies entirely with the author(s). Electronic addresses and links are correct at the moment of the publication of this volume. The editor and the editorial board are not responsible for the persistence or accuracy of urls for external or third-party websites referred, and do not guarantee that any content on such websites is, or will remain, accurate and appropriate.

ПРЕВОДИОЦИ / TRANSLATORS

Ивана Медић, Александар Васић, Милош Браловић /
Ivana Medić, Aleksandar Vasić, Miloš Bralović

ЛЕКТОР ЗА ЕНГЛЕСКИ ЈЕЗИК / ENGLISH-LANGUAGE EDITING

Ивана Медић / Ivana Medić

ЛЕКТОРИ ЗА СРПСКИ ЈЕЗИК / SERBIAN-LANGUAGE EDITING

Јелена Јанковић-Бегуш, Александар Васић / Jelena Janković-Beguš, Aleksandar Vasić

КОРЕКТУРА / PROOFREADING

Милош Браловић, Александар Васић / Miloš Bralović, Aleksandar Vasić

ДИЗАЈН И ТЕХНИЧКА ОБРАДА / DESIGN & PREPRESS

Милан Шупут, Бојана Радовановић / Milan Šuput, Bojana Radovanović

ШТАМПА / PRINTED BY

Скрипта Интернационал, Београд / Scripta Internacional, Belgrade

Часопис је индексан на <http://doiserbia.nb.rs/>, <http://www.komunikacija.org.rs> и у међународној бази ProQuest. /

The journal is indexed in <http://doiserbia.nb.rs/>, <http://www.komunikacija.org.rs> and in the international database ProQuest.

Објављивање часописа финансијски је помогло Министарство просвете, науке и технолошког развоја Републике Србије / The publication of this volume was supported by the Ministry of Education, Science and Technological Development of the Republic of Serbia

САДРЖАЈ / CONTENTS

РЕЧ УРЕДНИКА / EDITOR'S FOREWORD
9–12

ТЕМА БРОЈА / THE MAIN THEME
ЕТНОМУЗИКОЛОГ ВЛАДИМИР Р. ЂОРЂЕВИЋ /
ETHNOMUSICOLOGIST VLADIMIR R. ĐORĐEVIĆ

Sanja Radinović i Dimitrije O. Golemović
VLADIMIR R. ĐORĐEVIĆ'S CONTRIBUTION TO SERBIAN MUSICAL
FOLKLORISTICS

Сања Радиновић и Димитрије О. Големовић
ДОПРИНОС ВЛАДИМИРА Р. ЂОРЂЕВИЋА СРПСКОЈ МУЗИЧКОЈ
ФОКЛОРИСТИЦИ
15–33

Mirjana Zakić
VLADIMIR R. ĐORĐEVIĆ'S CONTRIBUTION TO THE DEVELOPMENT OF
ETHNOORGANOLOGY
Мирјана Закић
ДОПРИНОС ВЛАДИМИРА Р. ЂОРЂЕВИЋА РАЗВОЈУ ЕТНООРГАНОЛОГИЈЕ
35–49

Sanja Ranković
VLADIMIR R. ĐORĐEVIĆ'S CONTRIBUTION TO THE TRANSCRIPTION OF
VOCAL PRACTICES
Сања Ранковић
ДОПРИНОС ВЛАДИМИРА Р. ЂОРЂЕВИЋА ТРАНСКРИПЦИЈИ ВОКАЛНЕ
ПРАКСЕ
51–69

Velibor Prelić

VLADIMIR R. ĐORĐEVIĆ IN THE NATIONAL LIBRARY OF SERBIA

Велибор Прелић

ВЛАДИМИР Р. ЂОРЂЕВИЋ У НАРОДНОЈ БИБЛИОТЕЦИ СРБИЈЕ

69–82

VARIA

Roderick Charles Lawford

“PERVERTING THE TASETE OF PEOPLE”: LĂUTARI AND THE BALKAN
QUESTION IN ROMANIA

Родерик Чарлс Лофорг

„ИЗВИТОПЕРЕЊЕ УКУСА ЉУДИ“: LĂUTARI И БАЛКАНСКО ПИТАЊЕ У
РУМУНИЈИ

85–120

Aleksandar Vasić

THE MAGAZINE „SLAVENSKA MUZIKA“ (1939–1941) IN THE HISTORY OF
SERBIAN MUSIC PERIODICALS

Александар Васић

ЧАСОПИС „СЛАВЕНСКА МУЗИКА“ (1939–1941) У ИСТОРИЈИ СРПСКЕ
МУЗИЧКЕ ПЕРИОДИКЕ

121–147

Uroš Ćemalović

CREATIVITY AND OWNERSHIP – PROTECTING OF RIGHTS IN MUSICAL
WORKS IN THE EUROPEAN UNION FROM DIGITIZATION TO ARTIFICIAL
INTELLIGENCE

Урош Ђемаловић

КРЕАТИВНОСТ И ВЛАСНИШТВО – ЗАШТИТА АУТОРСКИХ ПРАВА ЗА
МУЗИЧКА ДЕЛА У ЕВРОПСКОЈ УНИЈИ ОД ДИГИТАЛИЗАЦИЈЕ ДО ВЕШТАЧКЕ
ИНТЕЛИГЕНЦИЈЕ

149–162

НАУЧНА КРИТИКА И ПОЛЕМИКА / SCIENTIFIC REVIEWS AND
POLEMICS

Тайјана Субојин-Голубовић

ВЕСНА САРА ПЕНО, КЊИГА ИЗ КОЈЕ СЕ ПОЈЕ. ПОЈАЧКИ ЗБОРНИЦИ У
ВИЗАНТИЈСКОМ И СРПСКОМ МУЗИЧКОМ НАСЛЕЂУ,
БЕОГРАД, МУЗИКОЛОШКИ ИНСТИТУТ САНУ, 2019.

ISBN 978-86-80639-49-9

165–169

Маријана Кокановић Марковић

НАТАША МАРЈАНОВИЋ, МУЗИКА У ЖИВОТУ СРБА У 19. ВЕКУ. ИЗ
МЕМОАРСКЕ РИЗНИЦЕ, НОВИ САД, МАТИЦА СРПСКА,
БЕОГРАД, МУЗИКОЛОШКИ ИНСТИТУТ САНУ, 2019.

ISBN 978-86-7946-275-6

171–174

Мелија Милин

IVANA MEDIĆ, ТЕОРИЈА И ПРАКСА GESAMTKUNSTWERKA У XX I XXI VEKU.
OPERSKI CIKLUS SVETLOST / LICHT KARLHAJNSA ŠTOKHAUZENA,
БЕОГРАД, МУЗИКОЛОШКИ ИНСТИТУТ САНУ, 2019.

ISBN 978-86-80639-33-8

175–178

Ивана Медућ

MIRJANA ŽIVKOVIĆ I IVICA PETKOVIĆ, HARMONIJA NA DIRKAMA,
БЕОГРАД, КРЕАТИВНИ СЕНТАР, 2019.

ISBN 979-0-802019-05-8

179–180

Јелена Јовановић

ВЛАДИМИР Р. ЂОРЂЕВИЋ У ОГЛЕДАЛУ ВРЕМЕНА: БАШТИНА, ЗВУК,
МИСАО, РЕЧ, СЛИКА, ТРАЈАЊЕ. СВЕЧАНА АКАДЕМИЈА ПОВОДОМ
150-ГОДИШЊИЦЕ РОЂЕЊА. БЕОГРАД, НАРОДНА БИБЛИОТЕКА СРБИЈЕ И
КАТЕДРА ЗА ЕТНОМУЗИКОЛОГИЈУ ФМУ, 2. ДЕЦЕМБАР 2019.

181–185

IN MEMORIAM

Мелија Милин

Јелена Милојковић Ђурић
(Београд, 2. децембар 1931 – Колеџ Стејшон, Тексас, 22. јун 2019)
189–192

Надежда Мосусова

Елена Гордина
(Москва, 9. фебруар 1939 – Москва, 10. децембар 2019)
193–197

Јелена Михајловић Марковић

Мирјана Живковић
(Сплит, 3. мај 1935 – Београд 26. април 2020)
199–205

Најша Марјановић

Димитрије Стефановић
(Панчево, 25. новембар 1929 – Београд 1. август 2020)
207–211

DOI <https://doi.org/10.2298/MUZ2029121V>
UDC 78(497.11)"19"
050СЛАВЕНСКА МУЗИКА (497.11)"1939/1941"

THE MAGAZINE "SLAVENSKA MUZIKA" (1939–1941)
IN
THE HISTORY OF SERBIAN MUSIC PERIODICALS*

*Aleksandar Vasić*¹

Research Associate, Institute of Musicology,
Serbian Academy of Sciences and Arts, Belgrade, Serbia

ЧАСОПИС „СЛАВЕНСКА МУЗИКА“ (1939–1941)
У
ИСТОРИЈИ СРПСКЕ МУЗИЧКЕ ПЕРИОДИКЕ

Александар Васић

научни сарадник, Музиколошки институт
Српске академије наука и уметности, Београд, Србија

Примљено: 1. септембра 2020.

Прихваћено: 15. октобра 2020.

Оригинални научни рад

АБСТРАКТ

From November 1939 to March 1941, the monthly magazine "Slavska muzika", a journal of the Association of Friends of Slavic Music, was published in Belgrade. The magazine did not differ from other Serbian magazines of the interwar period in its sections. "Slavic music" also published essays on music, music criticism, reviews of books and music editions, notes, news, obituaries, and in one case, polemics. However, differentia specifica of this review is the exclusive focus on the music of the Slavic nations. The study provides a review and analysis of the texts in this journal. It was noticed that in "Slavic music"

* Овај рад је настао у оквиру научноистраживачке организације (НИО) Музиколошки институт САНУ, коју финансира Министарство просвете, науке и технолошког развоја Владе Републике Србије.

1 alvasic@mts.rs

were crossed the Slavophile idea, which has a long tradition among Serbs, and Marxism, at that time strongly represented by one part of Belgrade musicians. The study also contains an integral bibliography of “Slavic music”, which has not been published so far.

KEYWORDS: “Slavic Music” (review, 1939–1941), Serbian Music Periodicals, Vojislav Vučković, Milka Đaja, Marxism in Serbia.

АПСТРАКТ

Од новембра 1939. до марта 1941. године у Београду је излазио месечни часопис „Славенска музика“, гласило Удружења пријатеља славенске музике. По својим рубрикама часопис се није разликовао од других српских часописа међуратног доба. И „Славенска музика“ је неговала есеје о музици, музичку критику, приказе књига и нотних издања, белешке, вести, некрологику, а у једном случају и полемику. Међутим, *differentia specifica* ове ревије јесте ексклузивна окренутост музици словенских народа. Студија доноси приказ и анализу текстова у овом часопису. Учено је да су се у „Славенској музици“ укрстили словенофилска идеја која код Срба има дугу традицију, и марксизам, у оно време снажно заступан од једног дела београдских музичара. У прилогу студије се налази интегрална библиографија „Славенске музике“, која до сада није објављена.

Кључне речи: Часопис „Славенска музика“ (1939–1941), српска музичка периодика, Војислав Вучковић, Милка Ђаја, марксизам у Србији.

Године 1936. у Београду је основано Удружење пријатеља славенске музике. Удружење је окупило музичаре различитог профила – композиторе, диригенте, репродуктивне музичке уметнике, музичке писце и педагоге – припаднике различитих генерација, личности различитих естетичких и идеолошких погледа. Циљ Удружења био је рад на проучавању и пропаганди музике словенских народа. Тај рад је подразумевао припрему и држање концерата са словенским музичким репертоаром, објављивање нотних издања композиција словенских аутора, организовање дискусија о различитим питањима словенске музичке културе и др. Седиште Удружења било је на Музичкој академији у Београду. Рад Удружења прекинуо је Други светски рат. Наредбом војног заповедништва и Управе града Београда, Удружење пријатеља славенске музике обуставило је свој рад у мају 1941. године.²

² О Удружењу пријатеља славенске музике не постоји студија. О њему нема одредница у музичкој лексикографији. Основне податке саопштавају Корен 1968, Пејовић 2004. и Веслић 2018. Концерте које је Удружење приредило региструје Турлаков 1994. Избор написа у међуратној

Из биографије Војислава Вучковића, коју је сачинила музиколог Марија Корен, сазнаје се да је на четвртој редовној скупштини Удружења, одржаној 31. маја 1939. године, Вучковић изабран за генералног секретара Удружења. Међу колегама познат са своје предузимљивости и истрајности, Вучковић је на седници од осмога јуна исте године поднео нови план рада Удружења. Једна од предложених активности било је покретање музичког часописа, гласила Удружења (Корен 1968: 69).

И заиста, Удружење пријатеља славенске музике објавило је у новембру 1939. први број свога часописа „Славенска музика“. Био је то месечник, штампан ћиричним писмом; просечан обим једног броја био је осам страница, а фактура је била двостубачна. На челу часописа стајало је трочлано уредништво: пијанисткиња и музички педагог Милка Ђаја, виолиниста и музички педагог Јован Зорко и Драгутин Чолић, композитор и музички педагог. Одговорни уредник био је Ј. Зорко. На корицама бројева из 1941. не стоје имена уредника већ пише: *уређује Одбор*. До марта 1941. године, када се „Славенска музика“ појавила последњи пут, изашло је укупно једанаест бројева, од тога су била два двоброја. Часопис је излазио редовно, ако се не рачуна пауза у јулу и августу 1940. године.

На почетку излагања, у првом броју, читаоцима се уводном речју обратио Петар Коњовић, један од најистакнутијих српских и југословенских композитора онога времена, цењен управо у словенском свету, посебно у Чехословачкој где ће његова опера *Кошишана* бити изведена са запаженим успехом, а он 1938. бити изабран за иностраног члана Чешке академије наука и уметности. Коњовићева интродукција се може сматрати програмом часописа, а тај је програм Коњовић формулисао на једноставан начин. Циљ ревије био је да се „поведе разговор о свему што, у ужем и ширем кругу, може да приближи наше друштво познавању свих вредности, свих особености и све непосредне и посредне сродности што их обухвата и садржи то широко и богато царство славенске музике...“ (Б 1: 1).³ Коњовић је у продужетку навео да нови лист треба да послужи упознавању са струјама и оријентацијом стваралаца из прошлости и садашњости словенске музике.

Три места из Коњовићевог уводног слова привлаче пажњу. Најпре, он је с разлогом истакао да се словенска музика у универзалној музичкој уметности издаваја по интензитету реалне везе са животом и родним тлом. Српски композитор је то својство словенске музике препознао и у романтизму и у савременом музичком реализму. Видећемо, међутим, да ће инсистирање на вези (савремене) словенске музике са животом у овом часопису добити и један посебан вид.

штампи видети у: Kuntarić 1984. и Kuntarić 1986.

3 Како је на крају студије приложена интегрална хронолошка библиографија часописа „Славенска музика“, то смо се определили да на чланке упућујемо према броју у тој Библиографији. Слово Б односи се на дотичну Библиографију, иза којег наводимо број под којим се односни чланак у њој налази, а на крају упућујемо на страницу с које потичу цитати.

Коњовић је затим казао да разговор који се подстиче оснивањем часописа треба да буде непретенциозан и лишен доцирања. И иначе склон умерености, реалистичан у процењивању појава и могућности у музичком животу, Коњовић је остао отворен и за еволуцију и револуцију (његове речи из уводника) у музичком стварању. Тиме је наговештено да „Славенска музика“ неће бити гласило одређене струје у музичком животу, већ заједнички глас свих поклоника словенске музике, без обзира на то што их деле значајне естетичке и идеолошке разлике.

Година у којој је почела да излази „Славенска музика“ време је велике политичке кризе у Европи и почетка Другог светског рата. Краљевина Југославија је била у дубоком превирању. Идеологија (интегралног) југословенства доживела је пораз, али званично није била повучена. Упркос тешким дезинтеграционим процесима у Југославији, Коњовић у уводној речи помиње Србе, Хрвате и Словенце, као, уосталом, и Бугаре који су у једном тренутку уочи Првог светског рата били виђени као потенцијална саставница будуће државе Југословена. Ипак, дискретан одсев времена и прилика види се у Коњовићевом поступку; он, наиме, уз српску музику ставља заменицу „наша“, а онда, изостављајући ту присвојну заменицу, помиње Хрвате, Словенце и Бугаре. Тај мали гест можда указује на свест о далекосежним променама које су Краљевину Југославију убрзано водиле ка њеном трагичном крају.

Корпус музикографије „Славенске музике“ чини стотину десет чланака. То је дело двадесет седморо музичких писаца, у које убрајамо и оне сакривене иза неразрешених иницијала. У тај број укључујемо и текстове иностраних аутора, преведене с руског и чешког језика. По природи ствари, поједини чланци, прилози, вести, белешке, остали су непотписани; таквих штива има четрдесет осам.

У „Славенској музици“ су писали стручњаци – композитори, диригенти, музиколози, виолинисти, пијанисти. На страницама ове ревије не срећемо образоване љубитеље музике. „Славенска музика“ се обраћала публици која је имала музичко образовање. У том смислу, уредници и сарадници нису прилагођавали свој професионални вокабулар. Само се у једној прилици приступило објашњавању употребљеног стручног израза. Пишући о *Симфонијети* Милана Ристића, Војислав Вучковић је казао и ово:

„Иако полутонска, она по форми одговара захтевима које поставља начело ‘непонављања’ поникло у четврттонском систему. Она је дакле ‘нетематска’. То значи да се њена форма не темељи на мелодијама као темама и на њиховој разради, већ на слободном развоју мелодије и хармоније – дакле и форме. Тај слободни развој одбацује све оно што га обавезује на понављање како теме у целини, тако и њених одломака – мотива, мелодијских фигура, интервала, хармонских спојева итд“ (Б 33: 19).

Ипак, Вучковићу је ово објашњење израза „нетематска“ било потребно да би у критици извео анализу изражајних средстава Ристићеве музике, а не зато да би се приближио читаоцу којем је стран појмовник музичке теорије.

„Славенска музика“ је неговала све оне музикографске врсте и форме које налазимо и у осталим београдским музичким часописима међуратног доба и које би се очекивале у једном музичком часопису: огледе о музици и музичарима, концертну и оперску критику, приказе нотних издања и књига о музици, белешке, вести, некрологе, полемику. *Differentia specifica* ове ревије јесте тематска окренутост словенском свету у области музичке уметности; по томе се она у потпуности разликује од физиономије осталих часописа у историји српске музичке периодике. Та чињеница – ексклузивна управљеност на словенске садржаје – и статус „Славенске музике“ као органа Удружења, определили су присуство поједининих музикографских форми у овој ревији. О томе ће бити говора у наставку овог рада.

Часопис „Славенска музика“ први пут је описан, најкраћим коментаром, још док је излазио (Ђурић-Клајн 1940: 17; поново у: Ђурић-Клајн 1956: 92). Сумаран поглед на наше гласило дала је Роксанда Пејовић у својој историји српске музичке критике и есејистике међуратне епохе (Пејовић 1999: 29–30). Соња Маринковић је поменула „Славенску музику“ у оквиру прегледа музичких часописа у колективној *Историји српске музике* (Маринковић 2007: 683). Одређене аспекте „Славенске музике“ разматрао је писац ових редова у склопу својих истраживања и проучавања српске музикографије и периодике између два рата (Васић 2012, 2013, 2014а, 2014в, 2014г). Поједини резултати тих проучавања уграђени су у студију која се сада нуди читаоцевој пажњи, а којом се, први пут у нашој науци, приступа интегралном аналитичком читању „Славенске музике“. Преглед и анализа рубрика и штива треба да открију структуру часописа, поступак и музичке и идеолошке погледе сарадника „Славенске музике“. Као прилог студији овде се објављује потпуна библиографија часописа „Славенска музика“. Таква библиографија до сада није објављена.

МУЗИКОГРАФСКЕ ВРСТЕ И ОБЛИЦИ. САДРЖАЈИ И ПОСТУПЦИ

I ЕСЕЈИСТИКА

Најопсежније музикографске форме у „Славенској музици“ јесу есеји или огледи. „Славенска музика“ је објавила укупно седамнаест таквих текстова. У тај број урачунавамо и једно штиво преузето из другог југословенског гласила⁴ и два текста преведена с чешког језика.⁵ Поједини написи су излазили у наставцима. Садржај сугерише могућну поделу на шест врста огледа у „Славенској музици“.

Од гласила једног удружења пријатеља музике очекивало би се да се обрати актуелним темама. Реч *актуелно* овде треба узети (и) у ширем значењу. Наиме,

4 Мисли се на текст *Декада совјетске џазбе*, објављен у броју за фебруар 1941; в. библиографију „Славенске музике“ на крају ове студије. Тај чланак је преузет из *Hrvatskog dnevnika*.

5 *Стремљења савремене руске музике* Здењека Неједлија (Zdeněk Nejedlý) (Б 23, 35) и Владимир Хелферт (Vladimir Helfert), *Славенска кайарза. Под ушиском Коњовићеве „Кошичане“* (Б 81).

„Славенска музика“ се окренула темама и садржајима које је обележио тренутак у којем је излазила, али исто тако и темама начелног карактера, а опет повезаним с ондашњим музичким приликама. Тако је Јован Зорко иступио с потребом „разрачунавања“ с некомпетентним, неуким приватним наставницима музике, које је видео као главне кривце за рђаво постављене основе музичког образовања деце. Он је јасно сугерисао и шта би био лек – наставници треба да доставе надлежном државном телу уверења о својим квалификацијама, која ће бити верификована, и то би био начин да се стане на пут штетној педагошкој пракси и уведе неопходан ред (Б 5).

У ту, прву категорију огледа, сврстали бисмо и текст Михаила Вукдраговића о дужностима овдашње средине према домаћој музици (Б 50). Он говори о неповерењу и незаинтересованости домаће публике према домаћим композиторима и извођачима. Проблеми о којима расправља Вукдраговић остали су актуелни у нашој средини до данашњег дана. Слика из концертне дворане – значајан део публике напушта концерт пре завршетка, ако је домаће дело на крају програма – не припада само периоду између два светска рата. Вукдраговић је предложио расписивање анкете која би могла да прикупи корисна сазнања и укаже на пут превазилажења наведене ситуације, на корист домаћих музичара и целе заједнице. Такву анкету „Славенска музика“ је и објавила – у априлском броју 1940. године (Б 66).

Шире импликације има оглед Јована Бандура о односу извођача према музичком делу (Б 63). У том тексту елабориране су темељне компоненте које граде личност ваљаног, спремног и одговорног репродуктивног уметника, од свеобухватног музичког образовања до виртуозног владања техником. Вођен педагошким поривом, овај текст је имао да делује као путоказ-подсетник ондашњим ученицима и студентима музике.

У другу групу огледа уврстили бисмо проблемски конципиране саставе. Таквих огледа има два.

Војислав Вучковић је био предузео да изнесе особености музике словенских народа, и то кроз поређење с музиком Западне Европе (Б 12). Његов рад није настао само иза академске мотивације, иако он говори о лествицама и интервалима, ритму и мелодици. Наиме, Вучковић свој чланак завршава својеврсном поентом – указивањем на животворни значај савременог словенског музичког реализма, оличеног у делу Леоша Јаначека (Leoš Janáček), а који води порекло од Модеста Мусоргског (Модест Мусоргский). Вучковићу и музичком реализму вратићемо се када будемо говорили о упливу марксизма у „Славенској музици“.

Као што је Вучковић писао о проблематици која га је најдубље окупирала, тако је и Милоје Милојевић на страницама „Славенске музике“ проговорио (само једном), о теми којој се готово опсесивно враћао током читавог живота. Био је то национални музички стил. Његов оглед „О национализму у музичкој уметности“ објављен је у свесци за јануар 1940. године (Б 30). То је, дакле, завршни период Милојевићевог музикографског рада. Ипак, он је и тада осетио потребу да нагласи да се национални стил не може изједначити с хармонизацијама народних мелодија, чак и у случају да су хармонизације веома успешне. Овога пута Милојевић није рекао ништа ново о теми која га је тако

дуго заокупљала. То су поновљене објекције које познајемо из његових раније објављених написа.⁶ Па ипак, тај Милојевићев позни рефлекс има својеврсно значење. У време када су у српску музику продрле и тековине чешке авангарде, он није одступио од поновљеног рашчлањавања националног стила, интимно (и даље) верујући да је будућност српске музике (још увек) у том стиаском избору.

Трећу, најбројнију скупину огледа сачињавају портрети словенских музичара – композитора и интерпретатора XIX и XX века. Протагонисти тих написа су Јозеф Сук (Josef Suk; Предраг Милошевић, Б 17), Беджих Сметана (Bedřich Smetana; Вацлав Ведрал, Б 42), Петар И. Чајковски (Пётр И. Чайковский; Војислав Вучковић, Б 74), Сергеј Прокофјев (Сергей С. Прокофьев; Аноним, Б 97) и Јан Кубелик (Jan Kubelík; Вацлав Ведрал, Б 101). Општа карактеристика те есејистике о личностима музичара јесте одмерена употреба стручних израза, иако се не стиче утисак да су се аутори у том смислу посебно ограничавали. Ни библиографски аспект није пренаглашен. Музикографи су ишли за основним подацима и главним аспектима, без жеље за исцрпношћу, систематичношћу и обухватношћу. На то је вероватно утицао и невелик простор којим је часопис располагао. Исто тако треба приметити да је „Славенска музика“ у овој групи дала текстове у којима се о самој музици и не говори. Тако је Предраг Милошевић иступио с огледом о Јозефу Суку као личности и карактеру (Б 17). Као што је познато, Милошевић је био Суков студент у Прагу. Не само обавештен већ и топао текст Предрага Милошевића на пластичан начин је читаоцима „Славенске музике“ приближио лик Јозефа Сука, његове особине, његов однос према људима и природи, укључујући и поједине куриозитете из његове биографије. Очито, сматрало се да часопис треба да се „чита“, а не да одбија научним дискурсом – без обзира на састав претпостављене публике.

Поводи појединим есејима биле су годишњице значајних словенских музичара. Седамдесети рођендан Вићеслава Новака (Vítězslav Novák) „Славенска музика“ је обележила и два есејима које сврставамо у наредну категорију, а то су написи о музичким жанровима и врстама. Божена Бандур је написала веома обавештен, али библиографски презасићен, помало заморан чланак о Новаковој клавирској музици (Б 89). Новака као аутора балада и опера исцрпно је представио Предраг Милошевић (Б 90).

У групи есеја о домаћој музици налазимо три штива; два су од домаћих писаца, а један од страног. Сва три су постављена проблемски, а не монографски. Миленко Живковић јесте целовито приказао рад Корнелија Станковића на свим пољима на којима је деловао (композитор, мелограф, пијаниста итд). Но његов примарни циљ није био да изради портрет уметника него да критички приступи његовом делу и изнесе вредносну оцену. И заиста, Живковић је признао све заслуге Корнелију Станковићу као творцу нове српске уметничке музике и идеологу музичког национализма, али је с правом утврдио да је Корнелијево дело пре свега од историјског, а тек онда од уметничког значаја (Б 54).

6 Милојевићеви погледи на национални стил анализирани су у студији Васић 2007.

Војислав Вучковић је пришао музици Стевана Мокрањца ношен жељом да пречисти појам и термин музичког реализма на материјалу српске музике (објављено у три дела: Б 59, 67, 83). Социјално ангажован интелектуалац, ватрени следбеник комунистичке идеологије, Вучковић је био у потрази за „формулом“ савремене музике која би била у сагласју с оновременим погледима совјетске идеологије и званичне естетике на улогу и пожељан стилски профил музике. Он је нашао да је Мокрањац наш први музички реалиста, указавши и на ограничења Мокрањчевог реализма. Али за Вучковића је увек била важна актуелност и сврсисходност одређене појаве; с обзиром на пожељна изражајна средства савремене, друштвено ангажоване музике, Вучковић је готово борбено закључио:

„...оно што нам је [Мокрањац] оставио претставља за нас драгоценост као најздравије, најсамониклије и најплодоносније од свега што је српска уметничка музика до светског рата дала. Савремени музички реализам као уметнички израз данашњих покретачких снага друштвеног напретка дужан је да преузме и настави дело Мокрањчево као његов једини прави културни наследник“ (Б 83: 59).

Чешки музиколог Владимир Хелферт заступљен је у „Славенској музици“ есејом о опери *Кошијана* Петра Коњовића (Б 81). То један од најупечатљивијих текстова у овом часопису. Заправо, *Кошијана* је била само повод за Хелфертова сугестивна размишљања о словенском схватању трагедије и о трагичким личностима у словенским књижевностима и опери. Хелфертово тумачење изведено је контрастивно: он показује да словенски народи другачије – мекше од нпр. германских – доживљавају посрнуле личности, а и да су те и такве личности обележене потребом за саосећајношћу и опростајем.

„Славенска музика“ није објавила ниједан оглед о југословенским композиторима и музичарима изван Србије.

Изван наведених категорија огледа стоје прегледи словенске музичке културе. У „Славенској музици“ је преведен и у два узастопна броја објављен текст чешког музиколога Здењек Неједлија, „Стремљења савремене руске музике“ (Б 23, 35). То је хитар и исцрпан рад аутора који је имао темељан увид у збивања у савременој совјетској музици. Иако је из чланка, нарочито из његовог завршетка, јасно ауторово опредељење за марксистичку идеологију, иако он говори о све већем удаљавању музичке уметности Запада од животне стварности, за разлику од ситуације у СССР-у, Неједли је израдио *кријичку* панораму у којој је указао и на мање успеле и неуспеле покушаје у савременој совјетској музици. Ангажованост није и пристрасност, и зато Неједлијев глас код читаоца стиче поверење. Ипак, пробу времена није издржала Неједлијева мисао да се појава Николаја Мјасковског (Николай Мясковский) може упоредити са значајем Густава Малера (Gustav Mahler) (Б 23: 14).⁷

7 О тексту Р. Глијера (Рейнголда М Глиер), „Декада совјетске гласбе“, поменутом у нап. нр. 4, говорићемо у одељку овог рада посвећеном марксизму.

II МУЗИЧКА КРИТИКА И ОСТАЛЕ МУЗИКОГРАФСКЕ ВРСТЕ

„Славенска музика“ је истрајно неговала и музичку критику. Критичари часописа су извештавали о концертима еминентних иностраних и домаћих музичара попут пијанисте Никите Магалова (Никита Д. Магалов), виолончелисте Енрика Мајнардија (Enrico Mainardi), соло певачице Јелке Стаматовић-Николић (с лаудативним освртом и на њену професорку Иванку Милојевић), пијанисткиње Гордане Милојевић и других. Праћен је рад низа значајних установа и ансамбала – Београдске опере, Београдске филхармоније, Радио Београда и његовог Великог оркестра, Оркестра Краљеве гарде, Универзитетског камерномузичког удружења *Collegium musicum*, Певачког хора „Станковић“, Академског певачког хора у Земуну и др.

Нису само концерти и оперске представе били у фокусу. „Славенска музика“ је донела низ критичких приказа нових композиција домаћих аутора, нотних издања иностране и наше музике, а праћена је и литература о музици страних и српских писаца.

Пажњу стручног читаоца везују неколике појединости. Тако се у нашем гласилу јављају примедбе на рад и репертоар Београдске опере. У српској музичкој критици међуратног доба изрицање незадовољства радом те националне куће било је обилатно, и питање репертоара је често било претресано. Ту, готову сталну примедбу да Опера и нема репертоарску политику изрекао је једном приликом и Драгутин Чолић на страницама „Славенске музике“ (Б 18). Из перспективе историчара музике, данас смо у могућности да мирније судимо о тој проблематици. Овде не можемо улазити у појединости из историје Београдске опере. Међутим, подробна историја Опере (и Балета) Народног позоришта у Београду, из пера Слободана Турлакова – да станемо само код ње, и да не помињемо бројну другу музиколошку и театролошку литературу – показала је колики је искорак у музичком и културноисторијском смислу начинила Београдска опера до 1941. године (в. Турлаков 2005).

Већ смо видели да „Славенска музика“ није излазила на великом простору. То је утицало и на критичаре и критичке приказиваче који су у појединим случајевима сажетост и једноставност уздигли до ефектних резултата. Тешко се може замислити прегнантнија препорука за читање од ове која се односи на француску књигу о Мусоргском:

„У првом делу ове књиге изнета је аутентична биографија генијалнога мајстора без оних сувишних романтичних верзија. Други је део посвећен исцрпној студији дела Модеста Мусоргског“ (Б 9).⁸

8 Реч је о књизи: R. Charles-Barzel, *Moussorgski, le musicien de la vie*, Paris: Edition Emile-Paul frères.

У апартне примере музичке рецензије у „Славенској музици“ убројали бисмо и критику Милке Ђаје о концертима пијанисте Николаја Орлова (Николай А. Орлов). Орлов је у јануару и фебруару 1940. наступио три пута у Београду.⁹ Критичарка „Славенске музике“ присуствовала је двама концертима (солистичком и симфонијском) и о њима написала усхићену критику:

„...убедљива моћ његове уметности лежи у његовој безграничној скромности са којом он успева да се дубоко саживи са композиторовом замисли, да се њој потчини и да се заправо са њом стопа.

Под његовом руком у толикој мери сва дела оживе да човек слушајући их фасцинирано слави са Орловом заједно њихово вакрснуће.

Ко је ово једном осетио, мора признати да је свака критика излишна...“ (Б 43: 25–26).

Овако сугестивни утисци на читаоца делују омамљујуће, толико да не примећује да Милка Ђаја није навела програм који је Орлов свирао!

Указаћемо и на оштроумно запажање Драгутина Чолића да се Бетовенов (Ludwig van Beethoven) Виолински концерт може схватити као симфонија с облигатном виолином (Б 22: 13).¹⁰ У примере критичарских идиосинкразија долази „обрачун“ Војислава Вучковића с диригентом Ловром Матачићем који је с Београдском филхармонијом у јануару 1940. извео Брукнерову (Anton Bruckner) Девету симфонију (Б 32). Вучковић сматра да диригент није водио рачуна о потребама београдске средине која није имала прилике да упозна „далеко значајнија остварења у прошлом веку него што је Брукнер“. И онда помиње Брамса (Johannes Brahms), Дворжака (Antonín Dvořák) и Малера. Вучковић своју критику завршава оштрим речима: „...Београдска филхармонија има и других културних дужности и задатака осим помагања диригентских егзибиција свог сталног диригента“. Резолутни критичар „Славенске музике“ није могао знати да ће Ловро Матачић у послератном периоду стећи светску славу управо као један од најцењенијих диригената Брукнерове музике!¹¹

„Славенска музика“ је неговала и друге музикографске врсте и облике. Ту пре свега треба поменути бројне и разноврсне вести – о музичком животу у словенском свету (у Чехословачкој и СССР-у), о раду домаћих музичких установа и ансамбала, о успесима југословенских уметника у словенским земљама и др. Будући гласило Удружења пријатеља славенске музике, часопис је доносио вести о састанцима Удружења с темама предстојећих дискусија.

9 Видети: Турлаков 1994: 209.

10 Постоје примери извођења који ово запажање изванредно поткрепљују. То се може рећи за снимак наведене композиције који су 1979. начинили Ане-Софи Мутер (Anne-Sophie Mutter), Херберт фон Карајан (Herbert von Karajan) и Берлинска филхармонија. Издавач грамофонске плоче (касније и компакт-диска), била је кућа „Deutsche Grammophon“. Тај снимак је издат више пута.

11 Матачићеву биографију видети у Васић 2014б.

Као своју обавезу „СМ“ је узела да систематски прати и објављује прегледе словенских музичких садржаја у емисијама Радио Београда. Орган Удружења које је приређивало концерте, часопис је донео низ извршних, подацима издашних биографија композитора и ансамбала који су били заступљени/ наступали на тим концертима. Објављивани су и текстови соло песама које су биле део програма тих концерата. Анкете смо већ помињали, а овде додајемо и расписе конкурса за награду „Бојана Јелача“ коју је Удружење засновало у знак сећања на ту извршну, рано преминулу пијанисткињу.

Некрологика није обилно заступљена. „Славенска музика“ је обухватним некрологом обележила одлазак Цветка Манојловића, пијанисте и клавирског педагога, једног од оснивача Српске музичке школе у Београду, не заборавивши ни његов допринос као музичког критичара „Српског књижевног гласника“, пре Првог светског рата (Б 39).¹² С руског језика је преведен обимни некролог еминентном руском музикологу Андреју Н. Римском Корсакову (Андрей Н. Римский-Корсаков) (Б 107).

У врхунце музикографије „Славенске музике“ убројали бисмо један прилог из сфере преводне литературе – превод изабраних места из писама Петра И. Чајковског (Б 80). Тај прилог је објављен у години у којој је обележена стогодишњица рођења аутора *Патетичне симфоније*. Читалац „Славенске музике“ награђен је прворазредним штивом које открива погледе Чајковског на групу „Петорица“, његова размишљања, ставове и оцене о Глинки (Михаил И. Глинка), о надахнућу и процесу компоновања, о програмској музици, о Вагнеру, Брамсу, Понкијелију (Amilcare Ponchielli), Дебисију (Claude Debussy), камерним и концертантним формама, али и аутокритичке коментаре о сопственим делима. Преводна литература о музици била је изузетно слабо заступљена на српском језику пре Другог светског рата. Једним оваквим, управо сјајним избором била су макар одшкринута врата богате музикографије на страним језицима.

Савремена музика и марксизам

Међуратно доба представља један од најдинамичнијих периода српске музичке историје. Сусрет и сукоб идеја традиције и иновације, конзервативних идеја и авангардних тенденција, темељна је одлика овдашње музичке уметности, културе и музикографије у том раздобљу.¹³

Питање одношења према савременој, а посебно авангардној музици било је присутно на страницама практично свих домаћих музичких часописа у периоду између два рата, такође и у бројним дневним листовима и књижевним и другим

12 О Цветку Манојловићу као музичком критичару и есејисти видети Рејовић 1994: 111–114; Васић 2005. и Васић 2010.

13 О међуратном периоду као својеврсном раскршћу српске музике видети у: Томашевић 2009. Видети и: Васић 2018.

часописима који су објављивали прилоге о музици. То питање је представљало изазов за целокупну музичку културу, будући да се наша средина суочила с врстом и темпом промена у европској музици које није било једноставно пратити, а још теже у њима учествовати. Прилагођавање овдашње недовољно изграђене музичке уметности модерним тековинама Запада имало је своје заступнике и оштре противнике.

Статус савремене музике у часопису „Славенска музика“ не указује на усмерену и разрађену платформу уредништва. Не може се говорити о заједничком, доминантном држању уредника и сарадника према одређеним струјама у савременој музици. Па ипак, примећује се да је савремена музика, а нарочито она авангардног дејства, имала подршку „Славенске музике“, уколико што је био дат простор личностима таквих афинитета. И може се одмах додати да су у нашем часопису била презентна „два гласа“, две позиције када је реч о савременој музици.

Пођимо од удаљених, сасвим начелних реакција. „Славенска музика“ је, на првом месту, желела да подржи савремене композиторе у њиховом раду. Почетком 1941. из нашег часописа сазнајемо да је Миховил Логар компоновао оперу *Кир Јања*, према комедији Јована Стерије Поповића. Непотписани сарадник о Логару говори као веома плодном и разноврсном ствараоцу, а у закључку каже: „Надамо се да ово дело неће мимоићи пажња Дирекције Београдске опере, – као што је то био случај са првим двома операма нашег вредног композитора“ (Б 94).

„Славенска музика“ није остала само на начелној подршци. Управо на примеру композиција М. Логара можемо видети како је колебање пред радикализмом савремене уметности замењено постепеним разумевањем и прихватањем. Милка Ђаја је у свесци за април 1940. приказала *Две јапанске приче* М. Логара, које је издала кућа „Фрајт“. Свој кратки, афирмативни приказ она допуњује следећим, индикативним исказом: „И на крају када смо се спријатељили са духом и стилном ове музике осетимо да смо постали блиски музичару Логару и да нас атоналност његовог музичког језика не збуњује“ (Б 72).

Управо ће се Логар бираним речима изразити о двама циклусима соло песама Станојла Рајичића – *Цаз* и *Чувари свейа*. У свом осврту он ређа изражајна средства Рајичићеве музике, посебно издавајајући дисонантне хармоније, и наглашава да је Рајичић „...међу реткима код нас, потпуно оборужан техничким сретствима којима човек данашњице мора располагати да би успео изразити своју средину која опет на свим пољима културе... тежи да одржи корак с временом“ (Б 45: 26–27).

Најзад, савремена музика је добила најречитију апологију кроз полемички чланак Станојла Рајичића, *Г. Настасијевић или лаж и шама модерне музике* (Б 52).

Рајичић је реаговао на једну критику Светомира Настасијевића објављену у „Српском гласу“, а у којој је тај композитор и музички критичар уз модерну

(атоналну и атематску) музику ставио речи *лаж* и *шама*.¹⁴ Рајичићев убојити одговор указује, пре свега, на недовољно знање композитора-критичара који је по струци архитекта. Духовит и беспштедан, сарадник „Славенске музике“ констатује како С. Настасијевић зна само „ћирилицу“, не и „латиницу“! Станојло Рајичић је у пет тачака изнео своје противаргументе који се могу сажети у следеће: да модерни композитори темељно познају старе мајсторе, али да не желе да буду епигони и да пишу по угледу на њих. Поента ове полемике уједно је одбрана савремене музике којој се не може ставити замерка: „...много [је] корисније крчити још неиспитане путеве, него тапкати у месту ма и по најугоднијим друмовима, без обзира од каквих су чувених инжењера грађени“ (Б 52: 31).¹⁵

Ипак, савремена музика није била једнодушно примљена у „Славенској музици“. Отпор је дошао од идеолошке левице.

Већ у једном од првих бројева (децембар 1939), на делу је идеолошка „ликвидација“ одређених праваца савремене музике. Страница која доноси биографије композитора чија ће се дела извести на концерту Удружења пријатеља славенске музике од 16. децембра те године, садржи и осврт на Петра Коњовића и његов стилски профил. Тамо се помињу чешки утицаји на њега (Јаначек, Новак). А за Новака се каже да је „у знатној мери подложен декадентним утицајима француског импресионизма“ (Б 24).

Новакови „греси“ нису заборављени ни при крају живота „Славенске музике“. На челном месту двоброја за јануар и фебруар 1941. Војислав Вучковић је објавио уводник посвећен седамдесетом рођендану тог композитора (Б 85). У том кратком напису он је указао и на мене Новаковог језика и стила, па се помиње и то да „у његовом стварању [има] повремених лутања, скретања с правог пута, падања под утицај француског импресионизма, напуштања здравих реалистичких основа које је примио у наслеђе од Дворжака и Сметане... Стога је искрени реалистички доживљај – код њега каткад помућен формалистичким застрањенима“ (Б 85: 2).

И у непотписаног аутора чланку о Прокофјеву, у уводнику последњег броја „Славенске музике“, из марта 1941. године, опет је истакнут негативан утицај француске музике, сада на Прокофјева. Наиме, деветогодишњи боравак у иностранству одлучан је, примећује се, „за скретање Прокофјева на линију париског модернизма“ (Б 97: 2).¹⁶

У „Славенској музици“ је Војислав Вучковић оличавао идеолошки отпор импресионизму и радикалним решењима – он би рекао: формализму – у

14 Видети Настасијевић 1940.

15 У својим сећањима Станојло Рајичић не пише изрчито о Светомиру Настасијевићу, али у одељку посвећеном Момчилу Настасијевићу даје кратак осврт на целу породицу: „На једној страни било је лепо видети љубав која је владала у тој породици, али на другој сметао ми је њихов – сувише субјективан – некритичан став, када се радило о уметничким остварењима појединих чланова њихове породице (Рајичић 1979: 1151–1152).

16 У стилском погледу и, наравно, по тумачењима, овај чланак подсећа на Војислава Вучковића.

музици, као и светоназору који је стајао иза таквих избора. Лектира његових чланака показује да су у њима високо фреквентне речи стварност, реализам, истина. Он је држао да уметност има да одражава стварност, а веровао је да је боља стварност већ створена – у Совјетском Савезу.

Претпостављамо да је он предложио да се поменути чланак Рајнхолда Глијера, *Декада совјетске љазбе* (Б 88), у целини пренесе из *Hrvatskog dnevnika*. Тај текст је веома значајан и веома карактеристичан. У односу на изразе-реквизите Вучковићевих написа, он представља својеврсну надопуну. Глијер исцрпно пише о најзначајнијим совјетским композиторима и њиховим остварењима, и тиме иностраном читаоцу пружа драгоцене информације. Али можда је још битније оно што он каже о идејном профилу савремене совјетске музике:

„Нова је совјетска музика пуна оптимизма и животне снаге. У њој нема ни трага песимизму, уморности, разочарању“ (Б 88: 5).

Када Вучковићевим облигатним изразима додамо оптимизам и животну снагу, добијамо потпуну формулу естетике социјалистичког реализма, коју је Комунистичка партија Совјетског Савеза званично прокламовала 1932. године. Као што је познато, идеологија и естетика социјалистичког реализма није прихватала, није могла прихватити, уметност која је „бежала“ од стварности – каквом би се могао сматрати импресионизам – или ону која је инаугурисањем дисонанце као носиоца структуре музичког дела стварала дубоку провалију у односу на публику и, како се сматрало, производила отуђење и нихилизам. Вучковић је био у потрази за музиком која би на најбољи начин одговорила потребама и захтевима новог времена, онако како се то процењивало у првој земљи социјализма.

Уплив марксизма у „Славенској музици“ евидентан је и кроз избор књига које су у часопису приказане. У децембру 1939. пијанисткиња Јелица Крстић приказала је збирку *Музички њорјиреџи* Војислава Вучковића, објављену те године у Београду. Њен чланак садржи и следећи коментар: „На веома интересантан и конзеквентан начин он [Вучковић] доводи у везу историјске догађаје и социјалну еволуцију са стваралачким радом појединца, његову зависност на идеологији свога времена“ (Б 27). Из истих побуда у београдском гласилу пажња је била скренута и на *Историју музике* групе чешких аутора, објављену 1939. у Прагу (Б 60). Нагласак непотписаног приказивача дат је на почетку и крају овог написа:

„Ова књига не претставља обичну историју музике... То је једна обимна студија историје људске културе уопште са карактеристикама појединих раздобља која обухваћа идејни и политички развој човечанства и факторе тог развоја... Највећи значај овог обимног дела је у томе што је то први покушај анализе музичке уметности кроз историју с обзиром на развој свих компонената људског друштва.“

Очито, музичка левица у „Славенској музици“ нагињала је детерминистичком схватању музичке историје као одраза и огледала друштвене, економске и политичке историје. У том смислу не изненађују речи признања упућени Тодору Павлову (Тодор Димитров Павлов), аутору *Теорије одраза* из 1936. године. Војислав Вучковић га је означио као „најзначајнијег данашњег претставника научне естетике“ (Б 74: 54).¹⁷

Марксизам је у „Славенску музику“ „стизао“ из Совјетског Савеза. Наш часопис је с видним ентузијазмом бележио музичке догађаје и успехе совјетског друштва у области музике. Тако је Војислав Вучковић забележио најважније совјетске манифестације поводом обележавања стогодишњице рођења Петра И. Чајковског (Б 78). Он је указао на грандиозност те прославе по обиму, разноврсности и интензитету, задржавши се на концертима, изложбама, објављеним издањима нота, књига и преписке, грамофонским плочама и др. Тај чланак није само прегледни извештај; Вучковић зрачи надахнућем и када даје музичку хронику. У његовом писању се сустижу исцрпност обавештеног стручњака и емоција дубоко приврженог поштоваоца Совјетског Савеза, његове мисије и његове уметности.

Има у „Славенској музици“ и других написа о СССР-у. У мартовском броју наилазимо на чланак под насловом *На чему раде совјетски композитори* (Б 106). Вести о раду композитора у тој земљи преузете су из часописа „Совјетска музика“. Помињу се тада млади ствараоци Н. Будашкин (Николай Павлович Будашкин), Ј. Бирјуков (Јуриј Сергеевич Бирјуков), С. Кац (Сигизмунд Абрамович Кац), С. Халатов (Семен Александрович Халатов) и Н. Богословски (Никита Владимирович Богословский) и дела на којима су тада радили. Претпоследњи чланак у „Славенској музици“ посвећен је јубилеју Московске филхармоније, њеној 20. годишњици. Поред имена композитора чија је дела Филхармонија изводила, наведен је и податак да је тај оркестар одржао педесет хиљада концерата у Москви и другим местима Совјетског Савеза (Б 109). Слика музичког рада и успеха новог друштва у Русији, тј. Совјетском Савезу, грађена је и оваквом, крајње сугестивном статистиком.

Најдаље се у погледу марксистичке оријентације и инспирације отишло у критичком осврту на два концерта Симфонијског оркестра Радио Београда (Б 91). Наиме, на концерту од 4. јануара 1941. тај оркестар је премијерно извео Осамнаесту симфонију Николаја Мјасковског. А на концерту од 13. фебруара премијерно је изведена *Драматична симфонија* Оторина Респигија (Ottorino Respighi).¹⁸

Аутор чланка, потписан иницијалима К. М. С., узео је два наведена концерта као повод за размишљање о савременој музици Запада и Совјетског Савеза, па је повукао паралелу између Мјасковског и Респигија. Аутор написа у „Славенској музици“ налази да су обе композиције у знаку високог мајсторства; помињу се

17 О детерминизму у тумачењима Војислава Вучковића видети у студији Васић 2003.

18 Више о тим концертима видети у Simić Mitrović 1988: 343–345.

бриљантан оркестарски звук, богата култура симфонијског облика и велико хармонско знање. Но онда се прелази на суштаствене разлике између ових дела:

„Јер док се код Респиџа све своди на звук, боју, ефекат, – иако с укусом и мером остварен, без дубље садржине, без дубљег интереса према животу, осећању, стремљењу и тежњи савременог човека, без видљивих трагова напора за откривањем истине о свету, за уметничким објашњавањем и мењањем света [подвлачење: А. В.], дотле је Мјасковсково дело дубоко прожето и насићено свим тим – по уметничку вредност одлучујућим особинама“ (Б 91: 7).

На крају аутор чланка прелази на апотеозу Николаја Мјасковског и његовог дела, истичући да Осамнаеста симфонија представља „уметничку еманацију основних културних интереса савременог совјетског друштва“ и „основних естетских стремљења руске музичке уметности...“

За тему нашег рада није неопходно улазити у расправу о Мјасковском и Респиџију, нити вредновати њихове творевине. Овде је важно помињање мењања света, макар и кроз уметност. Та темељна одредница марксистичке идеологије, мисао-водиља совјетског друштва и његове уметности, нашла се и на страницама „Славенске музике“ и тако наш часопис на овом месту највише приближила револуционарном марксизму.

Слика Совјетског Савеза у „Славенској музици“ дата је једнострано. Од личности које су идеологију марксизма интимно пригрлиле као животни и уметнички програм другачије се не би ни могло очекивати. Ипак, треба подсетити да су у време када је „Славенска музика“ излазила у СССР-у на делу били и политички прогон, затварање и ликвидација великог броја људи, често без суда и кривице. Стаљинове и стаљинистичке чистке бациле су огромну сенку на идеју и праксу социјализма.

О свему томе „Славенска музика“ ћути. Остаје отворено да ли је, примерице, Војислав Вучковић био упознат с наличјем политичког живота у Совјетском Савезу. Ако је знао, зашто о томе није говорио? Ако је и чуо те и такве вести, можда у њих није поверовао. „Славенска музика“ не даје одговора на та питања, остајући на линији велике подршке, па и глорификације марксизма и Совјетског Савеза.

„Славенска музика“ је излазила кратко и она представља „торзо“ у поређењу с оним што је могла пружити да њено излагање није прекинуо рат. Приметићемо да је идеја упознавања и пропаганде словенске музичке културе у овом гласилу имала своје карактеристике и своја ограничења. Од словенских земаља присутни су били Чехословачка, Совјетски Савез, Бугарска и Југославија. Упадљива је минимална заступљеност пољских садржаја. Узроци тој несразмери вероватно леже у традиционално снажним музичким везама с Чехословачком, у којој су студирали неколики сарадници нашег часописа, и Русијом. Повезаност

српске културе с Пољском увек је била неупоредиво израженија у области књижевности.¹⁹

„Славенска музика“ је израсла из идеје словенофилства. Међутим, та идеја је добила допуну и својеврсно преиначење издашним уношењем марксистичких садржаја. Војислав Вучковић је најзаслужнији што је ово гласило постало „гласник“ марксизма и Совјетског Савеза у београдској музичкој периодици уочи Другог светског рата, придруживши се, у том смислу, *Звуку* (1932–1936) *Музичком гласнику* (1938–1941).

Упркос краткоћи излагања, „Славенска музика“ представља дистинктивну појаву у историји српске музикографије. Она је осветлила словенску музичку културу као оделиту целину у оквирима европске музике. Београдски часопис „Музика“ (1928–1929), такође је неговао словенофилску идеју, па је један број посветио чехословачкој, а један пољској музици. Међутим, ни он нити било које друго музичко гласило нису одабрали тематизацију за коју се определила „Славенска музика“. Перспектива за коју се zaloжило овај гласник Удружења пријатеља славенске музике није имао ни наследника у српској музичкој периодици. Идеја словенске повезаности и узајамности окупала је на овакав начин, први и једини пут, српске музичаре, и то у последњим тренуцима пре него што ће Југославија и Европа утонати у Други светски рат.

**Прилог: библиографија часописа „Славенска музика“:
„СЛАВЕНСКА МУЗИКА”,**

гласник Удружења пријатеља славенске музике,
излази једном месечно.

Уређују: Милка Ђаја, Јован Зорко и Драгутин Чолић.

Одговорни уредник Јован Зорко.

Штампариа „Нушић”, Милорад Милићевић, Дечанска 18, Београд.

Новембра 1939, год. I, бр. 1:

1. Петар Коњовић, *Пријатељима славенске музике*, стр. 1–2.
2. *Наш музички живоић. „Зрински” на сцени Београдске ојере*, 1–2.²⁰
3. *Наш музички живоић. Први йојуларни концерй Београдске филхармоније*, 2.

¹⁹ На овом месту не можемо навести екстензивну библиографију књижевне компаратистике у домену пољско-српских књижевних веза. Довољно је поменути двојицу најплоднијих истраживача из те области – Ђорђа Живановића и Петра Буњака. Њихове књиге и студије обрађују рецепцију пољске књижевности код Срба до 1941. године.

²⁰ Уколико име аутора није наведено у овој библиографији, то значи да чланак није потписан.

4. Драгутин Чолић, *Наши музички животи*. „Дон Хуан” у новој режији, 2–3.
5. Јован Зорко, *Проблеми основне музичке наситаве*, 2, 4.
6. Др. В. В. [Војислав Вучковић], *Музичке едиције. Рајичић – Лојар: „Песме за тлас и клавир”*. (Нова публикација „Едиције Удружења пријатеља словенске музике”, 3–4.²¹
7. *Програм Другој концертиа Удружења пријатеља словенске музике на дан 13 новембра 1939 године*, 3.
8. Др. В. В. [Војислав Вучковић], *О ауторима и делима на програму. Тањејев – Серпије Ивановић. Милоје Милојевић. Сјанојо Рајичић. Љубомир Пийков*, 3–4.
9. *Мусориски (Le musicien de la vie) од Шарл Барзела, Edition Emile Paul freres*, 4.
10. *Славенска музика у програму београдске Радио станице*, 4–5.
11. *Друштво сасијанак „Удружења пријатеља словенске музике” на дан 25 новембра 1939 године у дворани Музичке академије*, 5.
12. Др. Војислав Вучковић, *Особености музике славенских народа и њен значај за нас*, 5–7.²²
13. *Вести из удружења. Награда у спомен Бојане Јелаче*, 6.
14. *Вести из удружења. За награду у спомен Бојане Јелаче „Удружења пријатеља словенске музике”*, 6.
15. Редакција, *Наша анкетиа. Да ли су код нас мојући абонентни концерти?*, 7.
16. *Вести из музичких друштва. Прво београдско певачко друштво. Хор Музичкој друштва „Сјанковић”. Панчевачко српско црквено певачко друштво. Колејум музикум. Удружење пријатеља славенске музике позива...*, 7.

Децембра 1939, год. I, бр. 2:

17. Предраг Милошевић, *Јозеф Сук као човек. (Из студије „Јозеф Сук”)*, 9–12.
18. Д. Ч. [Драгутин Чолић], *Наши музички животи. Поводом постовања Ј. Јурењева у „Борису Годунову”*, 9–10.
19. П. К. [Петар Коњовић], *Јаван час Колејум музикума*, 10–11.
20. Д. Ч. [Драгутин Чолић], *Наши музички животи. Концерти т-је Јелке Сјамковић-Николић*, 11–12.

21 Прештампано у: Војислав Вучковић, *Студије, есеји, критике*, редактор Властимир Перичић, „Нолит”, Београд 1968, 592.

22 Прештампано у: Војислав Вучковић, *Студије, есеји, критике*, редактор Властимир Перичић, „Нолит”, Београд 1968, 410–411.

21. М. Ђ. [Милка Ђаја], *Наши музички живои. Концерти Љубе Енчеве*, 12.
22. Д. Ч. [Драгутин Чолић], *Наши музички живои. Други симфонијски концерти Београдске филхармоније*, 12–13.
23. Здењек Неједли, *Сиремљења савремене руске музике*, 12–15.
24. *О ауџорима на програму: Пејтар Коњовић. Бедржих Смейана. Вићеслав Новак. Леош Јаначек. Ладислав Вицјалек. Вацлав Шћейан. Бохуслав Марџину.* [Непагиниран додатак.]
25. *Текстови њесама са њреће концерта Удружења њријатеља славенске музике на дан 16 децембра 1939 године.* [Непагиниран додатак.]
26. Д. Ч. [Драгутин Чолић], *Наши музички живои. Симфонијски концерти великој Радио-оркестра*, 13–14.
27. Јелица Крстић, *Музичке едиције. Др. Војислав Вучковић: „Музички порџреџи”*, 14.²³
28. *Славенска музика на програмима београдске Радио-станице*, 14–15.
29. *Програм њреће концерта Удружења њријатеља славенске музике на дан 16 децембра 1939 год. Уводна реч: њња Милка Ђаја*, 15.

Јануар 1940, год. I, бр. 3:²⁴

30. Д-р Милоје Милојевић, *О национализму у музичкој умејносџи*, 17–21.
31. К. П., *Наши музички живои. Родолфо Г. Ђорђевића*, 17–18.
32. Др. В. В. [Војислав Вучковић], *Наши музички живои. IV концерти Београдске филхармоније*, 18.²⁵
33. Др. В. В. [Војислав Вучковић], *Наши музички живои. Прво извођење „Симфоније” Милана Рисџића у београдском Раџу*, 19–20.²⁶
34. Д. Ч. [Драгутин Чолић], *Наши музички живои. Концерти Певачкој хора „Сџанковић”*, 20.
35. Здењек Неједли, *Сиремљења савремене руске музике*, II, 21–23.
36. М. Ђ. [Милка Ђаја], *Наши музички живои. Концерти Никиџе Мајалова*, 21.
37. Д. Ч. [Драгутин Чолић], *Музичке едиције. Милан Бајџански: „Јужнословенске народне њесме” (Издање Јована Фрајџа – Београд)*, 21–22.

23 Прештампано у: Војислав Вучковић, *умејник и борац: лик – сећања – сведочансџва*, редактор Властимир Перичић, „Нолит”, Београд 1968, 289.

24 Од овога броја: одговорни уредник Јован Зорко.

25 Грешком стоји: VI концерти. Прештампано у: Војислав Вучковић, *Сџудије, есеји, криџишке*, редактор Властимир Перичић, „Нолит”, Београд 1968, 604.

26 Прештампано у: Војислав Вучковић, *Сџудије, есеји, криџишке*, редактор Властимир Перичић, „Нолит”, Београд 1968, 602–603.

38. *Мале весїи. Елвира Марсић. Е. Ф. Буриан. Велико московско ѿзоршиїе. Ойера Градскої ѿзоршиїа у Пилзену. Йїор Сїравински. На VII Међународном фесїївалу савремене музике, 22.*
39. *† Цвейко Манојловић, 23.*
40. *Славенска музика у ѿрограмима београдске Радио-сїанице, 23.*
41. *Друшїївене весїи. Друшїївени сасїїанак, 23.*

Фебруар 1940, год. I, бр. 4:

42. *В. [Вацлав] Ведрал, Смейанино сїварање као израз најсвейїлијих ѿежњи чешкоїа народа, 25–28.*
43. *М. Ђ. [Милка Ђаја], Наши музички живоїї. Концерїї Николаја Орлова, 25–26.*
44. *Проїрам V. (ванредної) концерїа „Удружења ѿријайїеља славенске музике“, 25.*
45. *Миховил Логар, Музичка издања. Сїанојло Рајичић: „Даз и Чувари свейїа“, два циклуса ѿсама за їлас и клавир, 26–27.*
46. *Из словенскої музичкої свейїа. Йїор Сїравински. Проф. Ј. Јиранек. Псалм-симфонија од И. Сїравинскої. Из фонда Падеревскої. Чешка академија наука и умейносїи. Н. Мјасковскої... Прашкї кварїїей. Шосїїаковићев Прелудиум и Скерцо. Н. Мјасковски. Јан Кубелик. Руско музичко друшїїво у Паризу. Клавирску Свїїу савременої чешкої комїозїїора Мирослава Понца извело је... , 27.*
47. *Музичка издања. К. Б. Јирак: Симфонија бр. III. ой. 37. (Издање Нидебни Matice UB. Праї), 28.*
48. *Из Музичкої друшїїва „Сїанковић“, 28.*
49. *Заїребачкї їудачкї кварїїей у Београду. Поводом данашњей вечерњей концерїа „Удружења ѿријайїеља словенске музике“, 28–30.*
50. *Михаило Вукдраговић, Дужносїи наше средине ѿрема домаћої музици, 28–30.*
51. *Уз їейи концерїї. Анїїоњин Дворжак. Сїанојло Рајичић. Крсїо Одак, 30–31.*
52. *Станојло Рајичић, Г. Насїїасїїевић или „Лаж и їама модерне музике“, 30–31.*
53. *Весїи из У. П. С. М. Трећи друшїївени сасїїанак. Шесїи јавни концерїї, 31.*

Март 1940, год. I, бр. 5:

54. Миленко Живковић, *Музички национализам Корнелија Сџанковића*, 33–36.
55. Ч. [Драгутин Чолић], *Наши музички животи. Концерти Академској певачкој хору из Земуна*, 33–34.
56. Н., *Наши музички животи. Трећи јавни час Колеџиум музикума*, 34.
57. Ч. [Драгутин Чолић], *Наши музички животи. Концерти Београдске филхармоније*, 35.
58. *Мале весици. Пренос земних осџајака Корнелија Сџанковића у Београд. Хор Ј. А. П. Д. Из Земуна. Вајнерову џејтралоџију „Прсџен Нибелунџа” ... Алоџ Хаба. Конкурс за велику наџраду Б. Смејане. Прашкџ џозорџиџе Д 40. Чешка академија. Прашкџ Радничка академија. Јубиларна наџрада Б. Смејане*, 35–36.
59. Д-р Војислав Вучковић, *Музички реализам Сџевана Мокрањца. Услови њеџове идеолоџке еволуџије*, 36–39.²⁷
60. *Музичке еџиџије. Иџџорија музике (Dџjiny svџetovџ hudby) (Издање Сфинкс – Праџ)*, 37.
61. *О ауџторима на џроџраму VI. концерџа У. П. С. М. Миленко Живковић. Марко Тајчевић. Предраџ Милошевић. Серџеј Серџејевић Прокофјев. Љубомир Пџйков*, 38–39.
62. *Друџџивене весици. Трећи друџџивени сасџанак*, 39.

Април 1940, год. I, бр. 6:²⁸

63. Јован Бандур, *Однос извођача џрема музичком делу*, 41–43.
64. Ч. [Драгутин Чолић], *Наши музички животи. Шџееново вече на Коларчевом универзџиџеџу. Инџџерџреџ џроџрама џ-ца Гордана Милојевић џијјанисџкиња*, 41–42.
65. Ч. [Драгутин Чолић], *Наши музички животи. Симфонијски концерти Оркесџџра Краљеве џарде*, 42–43.
66. *Наша анкеџа*, 43.

27 Прештампано двапут: Војислав Вучковић, *Избор есеја*, уредник Стана Ђурић-Клајн, Српска академија наука (Посебна издања, књ. ССXXXIII, Музиколошкџ институт, књ. 7), Београд 1955, 136–139; Војислав Вучковић, *Сџудије, есеји, криџџике*, редактор Властимир Перичић, „Нолит”, Београд 1968, 434–437.

28 Од овога броја „Славенску музику” штампа Штампарџа „Епоха” (Александар Карпински), Дечанска 18, Београд.

67. Д-р Војислав Вучковић, *Музички реализам Стивана Мокрањца. Његова идеологија и његов стваралачки стил*, 43–47.²⁹
68. М. Ђ. [Милка Ђаја], *Наш музички животи. Концерти Никитије Мајалов*, 43.
69. Ч. [Драгутин Чолић], *Наш музички животи. Вече камермузичких дела П. И. Чајковској*, 43–44.
70. Ч. [Драгутин Чолић], *Наш музички животи. Радио-емисија посвећена бујарској симфонијској музици*, 44–45.
71. Ч. [Драгутин Чолић], *Наш музички животи. VII концерт Београдске филхармоније*, 45–46.
72. М. Ђ. [Милка Ђаја], *Музичка издања. Миховил Лојар: „Две јайанске приче“ (Издање Фрајји – Београд)*, 46.
73. *Музичка издања. Издања Колеџиум музикума*, 47.

Мај – јуни 1940, год. I, бр. 7–8:

74. Д-р Војислав Вучковић, *Петар Илич Чајковски*, 49–54.³⁰
75. *Наш музички животи. Пројам Концерта Удружења пријатеља славенске музике посвећен делима П. И. Чајковској на дан 24 маја 1940 г. у концертној дворани Музичке академије. Уводна реч г. П. Коњовић*, 49.
76. Ч. [Драгутин Чолић], *Наш музички животи. Свечани концерти Београдске филхармоније поводом 100 годишњице од рођења П. И. Чајковској*, 49–50.
77. *Наш музички животи. Вече Академској позоришћа на Београдском универзитету поводом стогодишњице од рођења од П. И. Чајковској*, 50.
78. др. В. В. [Војислав Вучковић], *Прославе стогодишњице рођења П. И. Чајковској у С. С. С. Р.*, 51–52.³¹
79. *Чешка шtamпа поводом првој извођења „Кошијане“*, 52–54.
80. *Из живота Петра Илича Чајковској. О „пјеторици“*, 54–59.
81. др. Владимир Хелферт, *Славенска катарза. Под ујиском Коњовићеве „Кошијане“*, 54–56.

29 Прештампано двапут: Војислав Вучковић, *Избор есеја*, уредник Стана Ђурић-Клајн, Српска академија наука (Посебна издања, књ. ССXXXIII, Музиколошки институт, књ. 7), Београд 1955, 139–142; Војислав Вучковић, *Студије, есеји, кријшке*, редактор Властимир Перичић, „Нолит“, Београд 1968, 437–440.

30 Прештампано двапут: Војислав Вучковић, *Избор есеја*, уредник Стана Ђурић-Клајн, Српска академија наука (Посебна издања, књ. ССXXXIII, Музиколошки институт, књ. 7), Београд 1955, 67–71; Војислав Вучковић, *Студије, есеји, кријшке*, редактор Властимир Перичић, „Нолит“, Београд 1968, 423–427.

31 Поново у: Војислав Вучковић, *Студије, есеји, кријшке*, редактор Властимир Перичић, „Нолит“, Београд 1968, 432–433.

82. Божена Бандур, *Музички живої у Чешкој и Моравској*, 57–58.
 83. Д-р Војислав Вучковић, *Музички реализам Стивана Мокрањца (Свршењак)*, 59.³²
 84. М. Ђ. [Милка Ђаја], *Музичка издања. Јарослав Квајил: „У свету снова“ (Издање Ол. Паздирек – Брно)*, 59.

Јануар – Фебруар 1941, год. II, бр. 1–2:³³

85. Др. Војислав Вучковић, *Вићеслав Новак. Поводом седамдесетіе іодишњице рођења (5–XII–1940)*, 1–2.³⁴
 86. Б. Д. П., *Наш музички живої. Концерти Београдске филхармоније*, 1–2.
 87. *Програм I свечаної концерта „Удружења пријатеља славенске музике“ іоводом 70-іодишњице Вићеслава Новака. Уводна реч і. П. Милошевића*, 1.
 88. Р. Глиер, *Наш музички живої. „Декада совјетске іазбе“*, прев. Ш. Б., 2–6.
 89. Божена Бандур, *Клавирско стваранје Вићеслава Новака*, 2–5.
 90. Предраг Милошевић, *Новак као композитор балада и ојера*, 5–9.
 91. К. М. С., *Концерти симфонскої Радиооркестра*, 6–7.
 92. *Друшћивене весті. Інтерни концерти Удружења*, 7.
 93. *Друшћивене весті. Конкурс за „наїраду у сіомен Бојане Јелаче“*, 8.
 94. *Друшћивене весті. Нова ојера М. Лоїара*, 8.
 95. *Друшћивене весті. Удружења. 60 іодишњица Рудолфа Карела*, 8.
 96. *Текстіови іесама које се данас изводе: „Дечја балада“, В. Новак, ої. 28. No. 1; „Горска балада“, В. Новак, ої. 28, No. 2; Моравска народна „Јаше момци“, 9.*

Март 1941, год. II, бр. 3:

97. *Серіеј Прокофјев*, 1–2.
 98. Др. В. В. [Војислав Вучковић], *Наш музички живої. Трећи концерти Радио-оркестра*, 1–2.³⁵

32 Прештампано двапут: Војислав Вучковић, *Избор есеја*, уредник Стана Ђурић-Клајн, Српска академија наука (Посебна издања, књ. ССXXXIII, Музиколошки институт, књ. 7), Београд 1955, 143–144; Војислав Вучковић, *Студије, есеји, критике*, редактор Властимир Перичић, „Нолит“, Београд 1968, 440–442.

33 Од овога броја: уређује Одбор.

34 Прештампано у: Војислав Вучковић, *Студије, есеји, критике*, редактор Властимир Перичић, „Нолит“, Београд 1968, 443–444.

35 Прештампано у: Војислав Вучковић, *Студије, есеји, критике*, редактор Властимир Перичић, „Нолит“, Београд 1968, 611.

99. Програма II свечаној концертији „Удружења иријатјеља славенске музике“ поводом 50-годишњице С. Прокофијева. Уводна реч Др. Војислава Вучковића, композитора, 1.
100. К. Л., *Наши музички животи. Премијера Живковићеве опере за децу*, 2–3.
101. Проф. В. [Вацлав] Ведрал, Јан Кубелик. (Поводом прве годишњице смрти), 2–3.
102. *Музичке весице. Годишњице смрти О. Недбала, Ј. Кубелика и К. Коваржовица*, 3.
103. В., *Музичке весице. Прослава 70-годишњице В. Новака у Прају*, 3–4.
104. *Музичке весице. Музеј Рубинијајна*, 4.
105. *Музичке весице. „Ритмус“*, 4.
106. *Музичке весице. На чему раде московски композитори*, 4.
107. П. Грачев, А. Н. Римски Корсаков, 4–6.
108. М. К., *Двадесетогодишњица Обласне музичке школе у Сарајеву*, 5–6.
109. *Музичке весице. Московска филхармонија*, 6.
110. *Музичке весице. „Женидба“ од Мусорјској у Берну*, 6.

ЛИСТА РЕФЕРЕНЦИ

- Ђурић-Клајн, Стана (1940) „Deset godina Muzičkog Glasnika. Muzički Glasnik i jugoslovenski muzički časopisi“, *Музички гласник* 1–2: 7–17.
- Ђурић-Клајн, Стана (1956) *Muzika i muzičari. Izbor članaka i studija*, Београд: Просвета / Ђурић-Клајн, Стана (1956) *Музика и музичари. Избор чланака и студија*, Београд: Просвета.
- Корен, Марија (1968), „Грађа за биографију Војислава Вучковића“. У Властимир Перичић (ред.) *Vojislav Vučković, umetnik i borac: lik, sećanja, сведочанства*, Београд: Нолит, 13–93. / Корен, Марија (1968), „Грађа за биографију Војислава Вучковића“. У Властимир Перичић (ред.) *Војислав Вучковић, уметник и борац: лик, сећања, сведочанства*, Београд: Нолит, 13–93.
- Кунтарић, Марија (гл. ур.) (1984) *Bibliografija rasprava i članaka*, књ. 13: Музика, *Struka VI*. Загреб: Југославенски лексикографски завод „Мироslav Krleža“.
- Кунтарић, Марија (гл. ур.) (1986) *Bibliografija rasprava i članaka*, књ. 14: Музика, *Struka VI*. Загреб: Југославенски лексикографски завод „Мироslav Krleža“.
- Маринковић, Соња (2007) „Музички часописи“. У Мирјана Веселиновић-Хофман (ред.) *Istorija srpske muzike: srpska muzika i evropsko muzičko nasleđe*. Београд: Завод за удзбенике, 681–684. / Маринковић, Соња (2007) „Музички часописи“. У Мирјана Веселиновић-Хофман (ред.) *Историја српске музике: српска музика и европско музичко наслеђе*. Београд: Завод за удзбенике, 681–684.
- Настасијевић, Светомир (1940) „Четврти концерт Београдске филхармоније“, *Srpski glas* 11: 10. / Настасијевић, Светомир (1940) „Четврти концерт Београдске филхармоније“, *Српски глас* 11: 10.

- Pejović, Roksanda (1994) *Kritike, članci i posebne publikacije u srpskoj muzičkoj prošlosti (1825–1918)*. Beograd: Fakultet muzičke umetnosti.
- Pejović, Roksanda (1999) *Muzička kritika i esejistika u Beogradu (1919–1941)*. Beograd: Fakultet muzičke umetnosti. / Пејовић, Роксанда (1999) *Музичка критика и есејистика у Београду (1919–1941)*. Београд: Факултет музичке уметности.
- Pejović, Roksanda (2004) *Koncertni život u Beogradu (1919–1941)*. Beograd: Fakultet muzičke umetnosti. / Пејовић, Роксанда (2004) *Концертни животи у Београду (1919–1941)*. Београд: Факултет музичке уметности.
- Rajičić, Stanojlo (jun 1979) „Из музичког света“, *Letopis Maticе srpske* 423/6: 1128–1163. / Рајичић, Станојло (јун 1979) „Из музичког света“, *Летопис Матице српске* 423/6: 1128–1163.
- Simić Mitrović Darinka (1988) „*Da capo all' infinito*“. *Pola veka od osnivanja Simfonijskog orkestra i Hora Radio-televizije Beograd*. Beograd: Radio Beograd.
- Tomašević, Katarina (2009) *Na raskršću Istoka i Zapada. O dijalogu tradicionalnog i modernog u srpskoj muzici (1918–1941)*. Beograd – Novi Sad: Matica srpska – Muzikološki institut Srpske akademije nauka i umetnosti. / Томашевић, Катарина (2009) *На раскршћу Истока и Запада. О дијалогу традиционалној и модерној у српској музици (1918–1941)*. Београд – Нови Сад: Матица српска – Музиколошки институт Српске академије наука и уметности.
- Turlakov, Slobodan (1994) *Letopis muzičkog života u Beogradu 1840–1941*. Beograd: Muzej pozorišne umetnosti Srbije. / Турлаков, Слободан (1994) *Летопис музичког живота у Београду 1840–1941*. Београд: Музеј позоришне уметности Србије.
- Turlakov, Slobodan (2005) *Istorija Opere i Baleta Narodnog pozorišta u Beogradu (do 1941)*, knj. I–II. Beograd: Autor – Čigoja štampa. / Турлаков, Слободан (2005) *Историја Опере и Балета Народног позоришта у Београду (до 1941)*, књ. I–II. Београд: Аутор – Чигоја штампа.
- Vasić, Aleksandar (2003) „Vojislav Vučković u Srpskom književnom glasniku“. U Staniša Tutnjević, Marko Nedić (ur.) *Sto godina Srpskog književnog glasnika. Aksiološki aspekt tradicije i srpskoj muzičkoj periodici*. Zbornik radova. Novi Sad – Beograd: Matica srpska – Institut za književnost i umetnost, 213–224. / Васић, Александар (2003) „Војислав Вучковић у Српском књижевном гласнику“. У Станиша Тутњевић, Марко Недић (ур.) *Сто година Српског књижевног гласника. Aksiološki aspekt tradicije i srpskoj muzičkoj periodici*. Зборник радова. Нови Сад – Београд: Матица српска – Институт за књижевност и уметност, 213–224.
- Vasić, Aleksandar (2005) „Рецепција европске музике у музичкој критици Српског књижевног гласника (1901–1941)“, *Научни састанак слависта у Вукове дане* 34/2: 213–224. / Васић, Александар (2005) „Рецепција европске музике у музичкој критици Српског књижевног гласника (1901–1941)“, *Научни састанак слависта у Вукове дане* 34/2: 213–224.
- Vasić, Aleksandar (2007) „Problem nacionalnog stila u napisima Miloja Milojevića“, *Muzikologija* 7: 231–244. / Васић, Александар (2007) „Проблем националног стила у написима Милоја Милојевића“, *Музикологија* 7: 231–244.

- Vasić, Aleksandar (2010) „Granični žanrovi srpske književne periodike: esejistika Srpskog književnog glasnika o evropskoj muzici“. U Vesna Matović (ur.) *Žanrovi u periodici*. Zbornik radova. Beograd – Novi Sad: Institut za književnost i umetnost – Matica srpska, 445–470. / Васић, Александар (2010) „Гранични жанрови српске књижевне периодике: есејистика Српског књижевног гласника о европској музици“. У Весна Матовић (ур.) *Жанрови у периодици*. Зборник радова. Београд – Нови Сад: Институт за књижевност и уметност – Матица српска, 445–470.
- Vasić, Aleksandar (2012) *Srpska muzikografija međuratnog doba u ogledalu korpusa muzičke periodike*. Neobjavljena doktorska disertacija odbranjena na Akademiji umetnosti Univerziteta u Novom Sadu; Biblioteka Matice srpske u Novom Sadu, sign. D 5720. / Васић, Александар (2012) *Српска музикографија међуратног доба у огледалу корпуса музичке периодике*. Необјављена докторска дисертација одбрањена на Академији уметности Универзитета у Новом Саду; Библиотека Матице српске у Новом Саду, sign. Д 5720.
- Vasić, Aleksandar (2013) „Marksizam i društvenopolitički angažman u srpskoj muzičkoj periodici međuratnog doba“, *Filozofija i društvo* 3: 212–235. / Васић, Александар (2013) „Марксизам и друштвенopolитички ангажман у српској музичкој периодици међуратног доба“, *Филозофија и друштво* 3: 212–235.
- Vasić, Aleksandar (2014a) „Dva pogleda na jugoslovenstvo u srpskoj muzičkoj periodici između dva svetska rata“, *Muzikologija* 17: 155–166. / Васић, Александар (2014a) „Два погледа на југословенство у српској музичкој периодици између два светска рата“, *Музикологија* 17: 155–166.
- Vasić, Aleksandar (2014b) „Matačić, Lovro“. U Čedomir Popov, Branko Bešlin (gl. ur.) *Srpski biografski rečnik*, knj. 6. Novi Sad: Matica srpska, 2014, 270–272. / Васић, Александар (2014b) „Матачић, Ловро“. У Чедомир Попов, Бранко Бешлин (гл. ур.) *Српски биографски речник*, књ. 6. Нови Сад: Матица српска, 2014, 270–272.
- Vasić, Aleksandar (2014в) „Slovenofilstvo i srpska muzikografija između svetskih ratova“, *Zbornik Matice srpske za scenske umetnosti i muziku* 50: 119–131. / Васић, Александар (2014в) „Словенофилство и српска музикографија између светских ратова“, *Зборник Матице српске за сценске уметности и музику* 50: 119–131.
- Vasić, Aleksandar (2014г) „Srpska muzička periodika XIX i prve polovine XX veka: glavna obeležja, pregled i stanje bibliografskih istraživanja“. U Aleksandra Vraneš, Ljiljana Marković (ur.) *Srbija između Istoka i Zapada: nauka, obrazovanje, kultura, umetnost*. Tematski zbornik u četiri knjige, knj. 2. Beograd: Filološki fakultet Univerziteta u Beogradu, 387–404. / Васић, Александар (2014г) „Српска музичка периодика XIX и прве половине XX века: главна обележја, преглед и стање библиографских истраживања“. У Александра Вранеш, Љиљана Марковић (ур.) *Србија између Истока и Запада: наука, образовање, култура, уметност*. Тематски зборник у четири књиге, књ. 2. Београд: Филолошки факултет Универзитета у Београду, 387–404.
- Vesić, Ivana (2018) *Konstruisanje srpske muzičke tradicije u periodu između dva svetska rata*, Beograd: Muzikološki institut SANU. / Весић, Ивана (2018) *Конструисање српске музичке традиције у периоду између два светска рата*, Београд: Музиколошки институт САНУ.

ALEKSANDAR VASIĆ

THE MAGAZINE „SLAVIC MUSIC“ IN THE HISTORY OF SERBIAN MUSIC PERIODICALS
(SUMMARY)

In 1939, the Association of Friends of Slavic Music in Belgrade launched the monthly magazine "Slavenska muzika" [Slavic Music]. The magazine was focused on the musical past of the Slavic peoples, as well as their contemporary music. The publishing of "Slavic Music" was interrupted by the Second World War.

The magazine published essays on Slavic music, concert and opera criticism, translated literature, news, notes, obituaries and, in one case, polemics. In a small number of cases, "Slavenska muzika" took over texts from other magazines. A total of 110 articles and contributions were published.

The contributors to the magazine were musicians of various profiles – composers, conductors, music writers, music interpreters and pedagogues. The magazine was the work of experts and was intended for a musically educated audience.

The Slavophile idea had a long tradition among Serbs. "Slavic music" is certainly an offshoot of that tradition. However, in the period between the two world wars, a part of Belgrade musicians accepted Marxist ideology. This was significantly expressed in "Slavic Music". The magazine wrote about the music culture in the Soviet Union; the contextual, deterministic interpretation of the history of music was supported, and the aesthetics of socialist realism came to the fore. The central figure of Marxist orientation in "Slavic music" and, in general, in the Belgrade music culture of that time, was Vojislav Vučković, composer, musicologist and conductor.

The idea of promoting Slavic music culture in the magazine "Slavic music" had limitations. Of the Slavic countries, Czechoslovakia, the Soviet Union, Bulgaria and Yugoslavia were present. The minimal representation of Polish themes is noticeable. The reasons for this disproportion probably lie in the traditionally strong musical ties with Czechoslovakia, where several associates of our magazine studied, and Russia. The connection of Serbian culture with Poland has always been incomparably more intense in the field of literature.

Despite the shortness of its publication, "Slavic Music" is a distinctive phenomenon in the history of Serbian literary on music. It shed light on Slavic music culture as a separate entity within European music. The perspective advocated by this bulletin of the Association of Friends of Slavic Music had no successors in Serbian music periodicals.

The study brings an analysis of the concept and structure of the magazine "Slavic music", as well as an analysis of the views of music writers. At the end of the study, there is an integral chronological bibliography of the magazine "Slavic music", which has not been published so far.

KEYWORDS: "Slavic Music" (1939–1941), Serbian Music Periodicals, Vojislav Vučković, Milka Đaja, Marxism in Serbia.

CIP - Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

78

МУЗИКОЛОГИЈА : часопис Музиколошког
института САНУ = Musicology : journal of the Insti-
tute of Musicology SASA / главни и одговорни
уредник = editor-in-chief Александар Васић. - 2001,
бр. 1- . - Београд : Музиколошки институт САНУ,
2001- (Београд : Скрипта Интернационал). - 25 cm

Полугодишње. - Текст на срп. и више светских
језика. - Друго издање на другом медијуму:
Музикологија (Online) = ISSN 2406-0976
ISSN 1450-9814 = Музикологија
COBISS.SR-ID 173918727
